

اندیشه اسلامی (۲)

اندیشه اسلامی ۲

دوم

غفارزاده، علی، ۱۳۴۰ -

اندیشه اسلامی (۲) / علی غفارزاده، حسین عزیزی؛ تدوین نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، مرکز برنامه‌ریزی و تدوین متون درسی - ویرایش ۲، قم: دفتر نشر معارف، ۱۳۸۶.

۲۲۲ ص - (مجموعه معارف؛ ۲۱) ISBN: 978_964_531_064_4

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات پیش از انتشار

کتابنامه: ص. ۲۲۵ - ۲۲۲؛ همچنین به صورت زیرنویس

۱ - اسلام - بررسی و شناخت، ۲ - اسلام - عقاید، ۳ - امامت، ۴ - ولایت، ۵ - دین، الف - نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، ب - عنوان

ع ۳ الف / ۱۱ BP ۲۹۷

مجموعه معارف

۲۱

اندیشه اسلامی ۲ (ویراست دوم)

مؤلفان: علی غفارزاده و حسین عزیزی

تدوین: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها

مرکز برنامه‌ریزی و تدوین متون درسی

ویراستار: رضا مصطفوی

ناشر: دفتر نشر معارف

چاپ: سوم، تابستان ۱۳۸۶ / ۱۰۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: صدق

قیمت: ۱۴۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۵۳۱ - ۰۶۴ - ۲

قم: خیابان شهید، کوچه ۳۲، پلاک ۳، تلفن: ۷۲۵۰۱۸

مراکز پخش: قم: خیابان شهید، کوچه ۳۲، پلاک ۳، تلفن و شماره: ۷۷۴۴۶۱۶

قم: خیابان شهید، روبروی دفتر مقام معظم رهبری، تلفن: ۷۷۳۵۲۵۱ - شماره: ۷۷۲۷۵۷

تهران: خیابان انقلاب، چهارراه کالج، پلاک ۷۶۱، تلفن: ۸۸۹۱۱۲۱۲ - شماره: ۸۸۸۰۹۳۸۶

تهران: خیابان حافظ، ترسیده به چهارراه کالج، نیش کوچه پاشاد، شماره ۵۲۵ پخش پکت، تلفن: ۸۸۱۲۰۲۰۳۵

پست الکترونیکی: K_mail_info@nashremaaref.ir

ششانی اینترنتی: www.nashremaaref.ir

نبوت و رسالت

امامت و مهدویت

مرجعیت و ولایت در عصر غیبت

اندیشه اسلامی (۲)

۱- متن درس و بحث از کتاب اندیشه اسلامی (۲) - ویراست دوم - نوشته: علی غفارزاده و حسین عزیزی

۲- سؤالات امتحانی به صورت کتبی در پایان ترم با تکیه بر مباحث کلاس گزینش و ارائه خواهد شد.

۳- چهارنمره برای فعالیت کلاسی و کار تحقیقی منظور می گردد.

۴- قبل از ورود به کلاس گوشه های همراه را با کلاس همراه نمایید.

عبدالوحید وفایی

عضو هیئت علمی تمام وقت دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران جنوب- گروه معارف اسلامی

مباحث نبوت عامه

۱- لزوم و ضرورت بعثت

۲- امکان ارتباط بین خدا و بشر (وحی)

۳- طرق اثبات حقانیت پیامبری (اعجاز)

مقدمه

۱- معنی و مفهوم پیامبر

2- معنی و مفهوم، نبی و رسول

۳- تفاوت نبی و رسول

معنی و مفهوم پیامبر، نبی و رسول

معنای اصطلاحی پیامبر:

بشری است که برای هدایت انسانها برانگیخته شده است تا معارف را بدون واسطه انسانی دیگر، از مبداء الهی دریافت و ابلاغ کند.

اثبات ضرورت نبوت

برهان ضرورت نبوت مبتنی بر ۴ مقدمه و یک نتیجه است:

- ۱- هدف از آفرینش انسان کمال راستین اوست.
- ۲- کمال و سعادت واقعی انسان در گروه اختیار و انتخاب شایسته و صحیح است.
- ۳- اختیار و انتخاب صحیح بدون معرفت و شناخت کافی، ممکن نیست.
- ۴- آگاهی‌های برخاسته از عقل و حس در پاسخ به نیازهای انسانی و رسیدن او به سعادت واقعی، کافی نیست.

محدودیت‌های عقل بشری

کلی و اجمالی بودن احکام عقلی

ناتوانی عقل در شناخت آثار اخروی اعمال انسانی

آسیب پذیری عقل در مرحله تشخیص و عمل

بنابر این:

حکمت الهی اقتضا می کند انسانها علاوه بر
راهنمایی عقلانی، راهنمایی و حیانی شوند

تعریف وحی

لغوی

اصطلاحی

وحی در قرآن

۱- اشاره پنهانی / مریم / ۱۰

۲- هدایت غریزی و طبیعی / نحل / ۶۸ و ۶۹

۳- الهام یا وحی غیررسالی / مائده / ۱۱۱

۴- وحی رسالی یا تشریحی / شوری / ۳

ویژگیهای وحی رسالی

۱- همراه با درک و شعور است

۲- دارای واسطه و معلم است

۳- واسطه آن از نوع فرشته است

عصمت پیامبران

نقض غرض بر حکیم محال

دلایل عقلی

آیاتی که برخی را مخلصین ... / ص / ۸۳ و ۸۲ / مریم / ۵۱
آیاتی که برخی را مطهرین ... / واقعه / ۷۹ / آل عمران / ۴۲ / احزاب / ۳۳
آیه ای که : منصب الهی به ظالمان نمیرسد ... بقره / ۱۲۴

دلایل نقلی

شبّهات منکران بعثت پیامبران

آموزه های پیامبران:

یا موافق عقل است ← بعثت پیامبران لغو خواهد بود

یا مخالف عقل است ← قابل پذیرش نخواهد بود

پاسخ : گزاره ها و تعالیم وحیانی از سه
حال خارج نیست

الف: یا موافق عقل بشری است ← تأیید دانسته‌های عقلی از سوی
وحی

ب: یا گزاره های خردستیز است ← در زمره تعالیم آسمانی نخواهد
بود

ج: یا فراحسی و فراعقلی است ← کمک و مؤید عقل است

رابطه علم و دین

جلسه سوم

مقدمه

تعریف علم

تعریف دین

تاریخچه علم و دین در مغرب زمین

نظریات

تعارض علم و دین

استقلال در وظیفه و هدف
استقلال و تمایز در روش و موضوع

تمایز علم و دین

نقد نظریه تمایز

تعامل علم و دین (مکمل)

نبوت خاصه

تعریف معجزه

راههای شناخت قرآن

قرآن

اعجاز

مصونیت از تحریف

دلایل اعجاز قرآن

- الف- تحدی به متن قرآن /طور ۳۴، اسراء/ ۸۸ /هود/ ۱۳ و ۱۴
- ب- امی بودن پیامبر /عنکبوت/ ۴۸، یونس/ ۱۶
- ج- همانندی آیات (عدم اختلاف) /نساء/ 82
- ویژگیهای - انسان تکامل تدریجی، خطا پذیری و ...
- قرآن عدم.....

مصونیت قرآن از تحریف

معنا و مفهوم تحریف

شواهد تاریخی

دلائل روایی:

- حدیث ثقلین
- احادیثی که قرآن را مرجع و معیار شناخت حق از باطل می دانند
- احادیثی که قرآن را معیار درستی و نادرستی روایات می دانند

دلائل عقلی:

- آیات تحدی
- اوصاف قرآن

دلائل قرآنی:

- آیه ذکر. /حجر/ ۹

دلائل

مصونیت

قرآن

از تحریف

خاتمیت

مقدمه

ویژگی مشترک پیامبران الهی

پیامبران تشریحی و تبلیغی

رسالت پیامبر اسلام:

- عمومیت
- جامعیت
- خاتمیت نبوت تشریحی و تبلیغی

دلایل خاتمیت

در قرآن:

- احزاب / ۴۰

در احادیث:

- حدیث منزلت (غزوه تبوک)
- حدیث امام باقر (ع) از پیامبر (ص)
- مبانی ختم نبوت

رسالت پیامبر اسلام:

- عمومیت
- جامعیت
- خاتمیت نبوت تشریحی و تبلیغی

مبانی ختم نبوت

الف- جهانی بودن و جاودانگی دین اسلام:

- آیات: اعراف/۱۵۸ ، سبأ/۲۸ ، انبیاء/۱۰۷
- احادیث: حلال محمد

ب- جامعیت دین اسلام

ج- مراتب دین

حکمت (فلسفه) ختم نبوت تبلیغی (علل تجدید ظهور پیامبران)

حکمت (فلسفه) ختم نبوت تشریحی:

الف- اسلام و مقتضیات زمان

ب- ویژگیهای سیستم قانونگذاری در اسلام

ویژگیهای سیستم قانونگذاری در اسلام

- ۱- ورود عقل در حریم قانونگذاری
- ۲- اجتهاد قوه محرکه اسلام
- ۳- مبتنی بودن احکام اسلامی بر مصالح و مفاسد واقعی
- ۴- توجه به احکام اولی و ثانوی
- ۵- عدم توجه به شکل و صورت ظاهری زندگی
- ۶- قوانین کنترل کننده /قاعده لاضرر، /حج/۷۸
- ۷- اختیارات حکومت اسلامی /احزاب/۶

قلمرو دین

مقدمه

- یک بحث در عرصه دین شناسی، تبیین قلمرو و تعالیم آموزه های دینی است و ارتباط با "انتظار بشر از دین" دارد.
- ملاک تعیین قلمرو دین چیست؟
- دیدگاهها درباره قلمرو دین
- اسلام پاسخگوی همه نیازهای بشر در همه ابعاد است؟
(هدف بعثت انبیاء ، هدایت و سعادت دنیوی یا اخروی یا ...)

قلمرو دین

الف- روش شناسی موضوع

۱- روش برون دینی

۲- روش درون دینی

ب- سکولاریسم

علل و عوامل ظهور سکولاریسم:

۱- محدودیت متون دینی مسیحی

۲- فقدان قوانین اجتماعی و حکومتی در مسیحیت

۳- فساد مالی و اخلاقی در دستگاه کلیسا

۴- جزمیت، مصونیت و خشونت کلیسا

۵- جنبش اصلاح دینی

ج- قلمرو دین اسلام

قلمرو دین اسلام با شیوه های مختلف قابل بررسی است از جمله:

۱- بررسی هدف بعثت پیامبران

۲- مطالعه قرآن و احادیث

۳- بررسی آیات و روایات مربوط به جامعیت قرآن

۴- احیای عدالت اجتماعی

و تشکیل حکومت فراگیر حضرت ولی عصر(عج)

هدف بعثت پیامبران و تفسیرهای گوناگون از آن

- ۱- تفسیر دنیاگرایی / (۴ نقد)
- ۲- تفسیر عقبی‌گرایی / (۱ نقد)
- ۳- تفسیر جامع‌گرایی / (موافق اسلام)

دلایل نظریه جامع گرا

الف: برون دینی

- ۱- برهانهای فلسفی اثبات ضرورت نبوت
- ۲- تجربه ناپذیری حیات آدمی
- ۳- تعریف امامت

ب: درون دینی

- ۱- اهداف پیامبران در قرآن
- ۲- سیره عملی پیامبر اسلام
- ۳- جامعیت دین
- ۴- مهدویت و احیای دین

اسلام و اديان آسمانی ديگر ♦ /رعد/ ۷: ” ولكل قوم هادي
دين يا اديان ♦ /آل عمران/ ۱۹: ان الدين عند الله الاسلام

موضع ما درباره ادیان آسمانی

رویکردهای مختلف درباره ادیان:

الف: حصرگرایی

ب: کثرت‌گرایی

ج: شمول‌گرایی

الف: حصرگرایی

دلایل:

۱- معرفت و ایمان

۲- فیض و رستگاری

نقد و بررسی:

۱- تکلیف قاصران؟

۲- خداوند نامتناهی تنها یک تجلی ندارد

۳- تلاش انسان در دریافت تجلی به تأثیر نیست

۴- بسیاری از ادیان دلایل حصرگرایانه دارند،

از میان آنها، کدامیک را باید پذیرفت؟ (ملاک)

ب: کثرت‌گرایی

مفهوم: کثرت‌گرایی نظریه‌ای است در باب حق بودن ادیان و محق بودن دینداران

دلایل کثرت‌گرایان:

- ۱- واقعیت‌غایی، امری نامتناهی است
- ۲- خیرخواهی و هدایت‌گری خداوند عام است
- ۳- تنوع مفهوم متون مقدس (هرمنوتیک دینی)

نقد و بررسی:

- تجربه دینی و تفکیک تفسیرآن، نیازمند راهی است که نشان دهد همه ادیان درباره یک واقعیت سخن می‌گویند (یافتن راهی برای تشخیص وحدت تجربه، فرق بین ذات‌گرایی و ساختار‌گرایی)
- به چه دلیلی تمام تفسیرهای مختلف و متعارض، از حقانیت بهره‌مند هستند؟
- لازمه کثرت‌گرایی پذیرش نوعی شک‌گرایی است

نقد کثرت‌گرایی

- عمومیت هدایت‌گری خداوند مستلزم هدایت‌یافتگی اکثریت نیست (عنصر اختیار)
مسئله نجات‌نهایی انسانها، غیر از مسئله هدایت‌یافتگی و برحق بودن آنهاست
- اینکه معانی، ذاتاً مبهم و متکثرند و معانی واقعی وجود ندارد، بلکه معناهای درست و متفاوتی می‌توان داشت نهایتاً :

۱- تکثر مذهبی و فرقه‌ای نه تکثر دینی

۲- این ادعا فقط سرّ‌پیدایش کثرت را بیان می‌کند، نه بهره‌مندی تمام تفاسیر از حقیقت را

۳- مقصود از معنای حقیقی همانند یک موجود طبیعی در عالم خارج از ذهن نیست

بلکه مقصود آن است که از میان یک یا چند احتمال از معانی کدامیک به مراد گوینده

نزدیکتر است

ج: شمول گرایي

مفهوم:

- در مقوله حقيقت، تنها يك دين حق وجود دارد

و مدعيان متعارض همه صادق نيستند

- در مقوله نجات، راه اصلي رستگاري پيروي از دين حق است

با اين حال پيروان ساير اديان تا اندازه اي مي توانند رستگار شوند

صور مختلف شمول گرايي:

۱- شمول عفو

دين حق مطلق ، يكي است، ساير اديان در گمراهي هستند ،

ولي رهروان صديق آنها مشمول عفو الهی می شوند

۲- شمول به دليل حقانيت

تنها يك دين حق مطلق وجود دارد ، ساير اديان نيز بهره‌اي از حقيقت دارند

و باطل نيستند) هرچه به دين حق نزديکتر باشند از سعادت برخوردار می شوند

ج: شمول گزایی

سایر صور مختلف شمول گزایی:

۳- شمول کفاره

تنها یک دین حق وجود دارد و راه اصلی رستگاری نیز، یک واقعه رستگاری بخش خاص است، اما از آنجایی که خداوند نجات همگان را می خواهد، عیسی کفاره‌ای پرداخت و خداوند برکات عمل رستگاری بخش او را شامل همه انسانها کرد

۴- شمول در بهره مندی از حقیقت

ادیان عالم، بی بهره از حقیقت نیستند ، اما همه آنها به یک اندازه بر حق نیستند از حق مطلق تا باطل مطلق طیف وسیعی شکل می گیرد که ادیان مختلف همه در میان طیف قرار دارند نسبت میان ادیان ، نسبت حق محض و باطل محض نیست بلکه نسبت میان حق بیشتر و حق کمتر است

دعوت دینی

اگر ادیان می توانند روح انسانی را بیافرینند،
آیا دعوت به اسلام لغو نخواهد بود؟

- ۱- دعوت به اسلام برای رستگاری بالاتر و کمال برتر است نه اصل رستگاری
- ۲- معرفت و شناخت مقدمه عمل و تحصیل ملکات انسانی است،
هر اندازه شناخت کاملتر باشد، راه ساختن هویت انسانی فراهم تر است

معیارهایی برای ارزیابی ادیان

- ۱- مطالعه تاریخ زندگانی بنیانگذاران و رهبران ادیان
- ۲- آزمودن انواع ارزشهای انسانی
- ۳- عدم تعارض بین اصول جهان بینی و مبانی اعتقادی یک دین
- ۴- عدم جلوگیری از بررسی ، فهم و تصدیق دین

بخش دوم

امامت و مهدویت

امامت و مهدویت

۱- حقیقت امامت

- طرح مسئله
- تعریف امامت
- تفاوت شیعه و سنی در تعریف امامت
- تعیین امام

امامت و مهدویت

۲- ضرورت امامت از دیدگاه عقل

- مرجعیت علمی امام

- مرجعیت سیاسی امام

امامت و مهدویت

۳- ضرورت امامت از دیدگاه نقل

- قرآن کریم - مائده/۵۵

- سنت پیامبر

- حدیث ثقلین

- حدیث غدیر

- حدیث منزلت

- حدیث اثناعشر خلیفه

امامت و مهدویت

۴- مهدی موعود (عج)

مبانی مهدویت

۱- بشارت ادیان پیش از اسلام

- آیین مسیح

- آیین یهود

- آیین هندو

- آیین بودا

- آیین زرتشت

- یونان باستان

۲- بشارت قرآن کریم

انبیاء / ۱۰۵، نور / ۵۵، قصص / ۵

۳- فلسفه بعثت

- موعود اسلام

- غیبت مهدی (عج)

- طول عمر مهدی (عج)

- راز غیبت مهدی موعود (عج)